

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU17

Framtidens yrkeshögskola

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.

Regeringens förslag syftar till att stärka yrkeshögskolan och skapa förutsättningar för ett breddat utbildningsutbud. Regeringen föreslår bl.a. att en utbildning inom yrkeshögskolan inte bara ska kunna bygga på de kunskaper som de studerande får på nationella program i gymnasieskolan utan även på de kunskaper som de får i eftergymnasial utbildning eller motsvarande kunskaper. Vidare föreslår regeringen att begreppet utbildningsanordnare ska definieras i lagen om yrkeshögskolan. Med utbildningsanordnare ska avses den som har fått ett beslut enligt lagen, om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan. Utbildningsanordnaren ska ansvara för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i lagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen samt för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs. Regeringen föreslår också att det i lag ska slås fast att det hos utbildningsanordnaren ska finnas en ledningsgrupp för utbildningen. Ledningsgruppen ska bevaka att det systematiska kvalitetsarbetet leder till att utbildningen uppfyller lagens krav på utbildningens karaktär och särart.

I propositionen gör regeringen också en bedömning om att det inte krävs att förvaltningsuppgifter överläts till Nordforsk för att Sverige ska kunna delta i det nordiska forskningssamarbetet.

Den nya bestämmelsen i lagen om yrkeshögskolan om att en utbildning inom yrkeshögskolan ska kunna bygga på de kunskaper som de studerande får i eftergymnasial utbildning eller motsvarande kunskaper föreslås träda i kraft den 1 april 2027. Övriga ändringar i lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Behandlade förslag

Proposition 2025/26:173 Framtidens yrkeshögskola.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	5
Regeringens lagförslag	5
Utskottets ställningstagande.....	14
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	15
Propositionen	15
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan,
 2. lag om ändring i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2025/26:173 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 28 april 2026

På utbildningsutskottets vägnar

Joar Forssell

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Joar Forssell (L), Anders Ygeman (S), Patrick Reslow (SD), Josefin Malmqvist (M), Robert Stenkvist (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Jörgen Grubb (SD), Rose-Marie Carlsson (S), Ulrika Heindorff (M), Mathias Bengtsson (KD), Anders Alfberg (SD), Camilla Hansén (MP), Robert Olesen (S), Johanna Rantsi (M), Nadja Awad (V) och Madeleine Atlas (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utbildningsutskottet regeringens proposition 2025/26:173 Framtidens yrkeshögskola.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan som syftar till att stärka yrkeshögskolan och skapa förutsättningar för ett breddat utbildningsutbud. Förslagen innebär bl.a. följande:

- En utbildning inom yrkeshögskolan ska inte bara väsentligen kunna byggas på de kunskaper som de studerande får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper, utan även på de kunskaper som de får i eftergymnasial utbildning eller motsvarande kunskaper.
- Utbildningsanordnare ska i lagen definieras som den som har fått ett beslut enligt lagen om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan. Utbildningsanordnaren ska ansvara för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i lagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen samt för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs.
- Hos utbildningsanordnaren ska det finnas en ledningsgrupp för utbildningen. Ledningsgruppen ska bevaka att det systematiska kvalitetsarbetet leder till att utbildningen uppfyller lagens krav på utbildningens karaktär och särart.

I propositionen gör regeringen också en bedömning om att det inte krävs att förvaltningsuppgifter överläts till Nordforsk för att Sverige ska kunna delta i det nordiska forskningssamarbetet.

Den nya bestämmelsen i lagen om yrkeshögskolan om att en utbildning inom yrkeshögskolan ska kunna byggas på de kunskaper som de studerande får i eftergymnasial utbildning eller motsvarande kunskaper föreslås träda i kraft den 1 april 2027. Övriga ändringar i lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Utskottets överväganden

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i lagen om yrkeshögskolan.

Lagändringarna innebär att en utbildning inom yrkeshögskolan inte bara ska kunna bygga på de kunskaper som de studerande får på nationella program i gymnasieskolan utan även på de kunskaper som de får i eftergymnasial utbildning eller motsvarande kunskaper.

Vidare ska begreppet utbildningsanordnare definieras i lagen som den som har fått ett beslut enligt lagen om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan. Utbildningsanordnaren ska ansvara för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i lagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen samt för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs.

Därutöver ska det i lagen anges att det hos utbildningsanordnaren ska finnas en ledningsgrupp för utbildningen. Ledningsgruppen ska bevaka att det systematiska kvalitetsarbetet leder till att utbildningen uppfyller lagens krav på utbildningens karaktär och särart.

Propositionen

Bakgrund

Gällande rätt

Närmare om syftet med yrkeshögskolan

Yrkeshögskolan inrättades 2009 och är en utbildningsform som omfattar eftergymnasiala yrkesutbildningar vid sidan av högskolan. Bestämmelser om yrkeshögskolan finns såväl i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan som i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan och andra till lagen om yrkeshögskolan anslutande förordningar. Nedan redogörs översiktligt för regleringar på området. En mer utförlig redogörelse för gällande bestämmelser finns i avsnitt 5 i propositionen.

Av 1 § lagen om yrkeshögskolan framgår att yrkeshögskolans övergripande syfte bl.a. är att säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd och att utbildningarna håller hög kvalitet. Av 5 § samma lag framgår att en utbildning inom yrkeshögskolan väsentligen ska bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. Av 6 § framgår att utbildningen ska ha sin grund i kunskap som genererats dels i produktionen av varor

och tjänster, dels i vetenskap samt att den ska utformas så att en hög kvalitet och yrkesrelevans nås. Vidare ska utbildningen ge sådana teoretiska, praktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att de studerande sedan självständigt och i arbetslag ska kunna utföra kvalificerade uppgifter i arbetslivet, och utbildningen ska präglas av såväl stark arbetslivsanknytning som teoretisk förankring. Av paragrafen framgår även att utbildningen ska utvecklas och bedrivas i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare samt att den ska bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

Vilka får anordna yrkeshögskoleutbildningar?

Utbildningar inom yrkeshögskolan får anordnas av statliga universitet och högskolor, andra statliga myndigheter, kommuner, regioner och enskilda fysiska eller juridiska personer. Av 4 § lagen om yrkeshögskolan framgår att utbildningsanordnare får anordna utbildningen i samverkan med andra.

Av 1 kap. 4 § förordningen om yrkeshögskolan framgår att det är Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) som beslutar om en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan. Ett grundläggande krav för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan är att utbildningen svarar mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet, som inte tillgodoses genom en utbildning enligt högskolelagen eller en utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, eller att utbildningen medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället. Av förordningen framgår även att ett ytterligare krav är att utbildningsanordnaren har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen enligt lagen om yrkeshögskolan och föreskrifter i förordningen (1 kap. 3 §).

Det är MYH som utövar tillsyn över utbildningarna inom yrkeshögskolan (4 § förordningen [2011:1162] med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan). MYH får också återkalla beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan under vissa förutsättningar (1 kap. 7 § förordningen om yrkeshögskolan).

Utbildningsanordnare och ledningsgrupp

Av förordningen om yrkeshögskolan följer att det för varje yrkeshögskoleutbildning ska finnas en ansvarig utbildningsanordnare som ansvarar för att utbildningen genomförs enligt bestämmelserna (2 kap. 3 §). Det ska också hos den ansvariga utbildningsanordnaren finnas en ledningsgrupp för utbildningen (4 kap. 1 §). Ledningsgruppen ska bestå av företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen, företrädare för skolväsendet och de studerande samt den person som utbildningsanordnaren har utsett att leda det dagliga arbetet i verksamheten. Ledningsgruppen ska dessutom i vissa fall bestå av minst en företrädare för ett universitet eller en högskola som utsetts av universitetet eller högskolan (4 kap. 3 och 4 a §§).

Bestämmelser om yrkeshögskolan finns i både lag och förordning

I propositionen redogör regeringen för att regleringen när det gäller yrkeshögskolan i huvudsak faller under regeringens restkompetens, dvs. regeringen har normalt befogenhet att reglera yrkeshögskolans verksamhet. Regeringen har också befogenhet att reglera vad som ska gälla för förvaltningsmyndigheten för yrkeshögskolan, dvs. MYH. Det har dock ansetts lämpligt att grundläggande mål och villkor för yrkeshögskolan regleras i lag (jfr prop. 2008/09:68, bet. 2008/09:UbU6, rskr. 2008/09:178). Bestämmelser om yrkeshögskolan finns därför såväl i lagen om yrkeshögskolan som i förordningen om yrkeshögskolan och andra till lagen om yrkeshögskolan anslutande förordningar. Även andra författningar är tillämpliga på yrkeshögskolan, t.ex. arbetsmiljölagen (1977:1160) och diskrimineringslagen (2008:567).

Sedan yrkeshögskolans start 2009 har utbildningsformen vuxit kraftigt. Det medför enligt regeringen att det befintliga regelverket behöver uppdateras för att säkerställa att utbildningarna möter arbetslivets behov och att de studerande får en utbildning av hög kvalitet. I propositionen lämnar regeringen förslag som syftar till att stärka yrkeshögskolan och skapa förutsättningar för ett bredat utbildningsutbud. Nedan redogörs för förslagen.

En yrkeshögskoleutbildning ska kunna bygga på eftergymnasial utbildning

Regeringens förslag

En utbildning inom yrkeshögskolan ska inte bara väsentligen kunna bygga på de kunskaper som de studerande får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper, utan även på de kunskaper som de får i eftergymnasial utbildning eller motsvarande kunskaper.

En bestämmelse på förordningsnivå, som kompletterar de krav som anges i lagen om yrkeshögskolan för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan, ska flyttas från förordningsnivå till lagnivå samt omformuleras. Bestämmelsen innebär att utbildningen ska svara mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses genom en utbildning enligt högskolelagen eller en utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen om tillstånd att utfärda vissa examina. Ett alternativt krav ska vara att utbildningen medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen framför i propositionen att yrkeshögskolan syftar till att tillgodose arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft och att den också spelar en viktig roll för individens möjligheter till omskolning och kompetensutveckling. Arbetsmarknaden är i ständig förändring, och efterfrågan på kvalificerad yrkesutbildning som bygger på annan eftergymnasial utbildning har ökat.

Med nuvarande regelverk går det enligt regeringen inte att inom yrkeshögskolan skapa påbyggnadsutbildningar där eftergymnasial utbildning används

som grund, eftersom det i 5 § lagen om yrkeshögskolan anges att en utbildning inom yrkeshögskolan väsentligen ska bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. Det är enligt regeringen viktigt att yrkeshögskolans system är flexibelt så att utbildningsformen kan svara mot arbetslivets kompetensbehov, med både bredd och spets. Regeringen framför att yrkeshögskolans regelverk bör underlätta fördjupning och ökad rörlighet inom utbildningssystemet. Regeringen anser därför att lagen om yrkeshögskolan ska ändras, så att en utbildning även kan bygga på de kunskaper som de studerande får i eftergymnasial utbildning eller motsvarande kunskaper.

I 6 § lagen om yrkeshögskolan anges villkor för att en utbildning ska kunna antas som en utbildning i yrkeshögskolan. Regeringen noterar att det även i 1 kap. 3 § 1 förordningen om yrkeshögskolan finns ytterligare krav för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan, bl.a. att utbildningen svarar mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses genom en utbildning enligt högskolelagen eller att utbildningen medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde. Regeringen anser att samtliga krav som ställs på en utbildning för att den ska få ingå i yrkeshögskolan bör anges samlat och att det därför är lämpligt att bestämmelserna om detta, som nu finns i förordningen, flyttas till lagen.

Det ska införas en definition av utbildningsanordnare

Regeringens förslag

Begreppet utbildningsanordnare ska definieras i lagen om yrkeshögskolan. Med utbildningsanordnare ska avses den som har fått ett beslut enligt lagen om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan.

Det ska i lagen om yrkeshögskolan införas en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om den kompetens och de förutsättningar som utbildningsanordnaren ska ha och om den kompetens som de personer som anlitas av utbildningsanordnaren för undervisning eller handledning ska ha.

Skälen för regeringens förslag

Enligt regeringen är det i dag oklart vad det innebär att vara utbildningsanordnare i yrkeshögskolan och vem som ansvarar för utbildningen. Både den som har tillstånd att bedriva utbildning och den som denna aktör samverkar med brukar inom yrkeshögskolan benämnas utbildningsanordnare.

Att olika aktörer benämns utbildningsanordnare försvårar bl.a. tillsyn, vilket är otillfredsställande ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Det är också otydligt för de studerande vem de ska vända sig till med t.ex. klagomål. Regeringen anser därmed att det är angeläget att förtydliga vem som är utbildningsanordnare. Regeringen bedömer att för att en sådan reglering ska bli tydlig krävs det en definition av vem som är utbildningsanordnare i lagen om yrkeshögskolan. Enligt regeringen bör även ansvaret tydliggöras i samma lag.

Regeringen anser därför att utbildningsanordnare bör definieras som den som har fått ett beslut enligt 7 § lagen om yrkeshögskolan om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan. Utbildningsanordnaren är ansvarig även för sådana delar av utbildningen som utförs av någon annan.

Ansvarsfördelningen mellan utbildningsanordnaren och ledningsgruppen ska förtydligas

Regeringens förslag

Vissa bestämmelser i förordningen om yrkeshögskolan ska flyttas från förordningen till lagen om yrkeshögskolan. Det gäller bestämmelserna om att det hos utbildningsanordnaren ska finnas en ledningsgrupp för utbildningen, att en utbildningsanordnare som är ansvarig för flera utbildningar kan få ha en gemensam ledningsgrupp för dessa, att en ledningsgrupp för utbildningar som är av särskilt värde för individen och samhället inom ett eller flera smala yrkesområden får vara gemensam för flera utbildningsanordnare samt att företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen ska ingå i ledningsgruppen.

Bestämmelserna i förordningen om yrkeshögskolan om ansvar för att en yrkeshögskoleutbildning genomförs enligt bestämmelserna i lagen om yrkeshögskolan, förordningen om yrkeshögskolan och andra förordningar samt om det systematiska kvalitetsarbetet ska flyttas från förordningen till lagen om yrkeshögskolan och justeras enligt följande. Utbildningsanordnaren ska ansvara för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i lagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen samt för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs. Ledningsgruppen ska bevaka att det systematiska kvalitetsarbetet leder till att utbildningen uppfyller lagens krav på utbildningens karaktär och särart.

Det ska i lagen om yrkeshögskolan införas en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om ledningsgruppens sammansättning och utbildningsanordnarens och ledningsgruppens uppgifter.

Det ska inte längre anges i lagen om yrkeshögskolan att utbildningsanordnaren får utfärda utbildnings- och examensbevis. Den upplysning som finns i lagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av restkompetensen kan meddela föreskrifter om utbildnings- och examensbevis ska dock kvarstå. Det ska också införas en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av restkompetensen kan meddela föreskrifter om betygssättning.

Skälen för regeringens förslag

Det ska införas bestämmelser om ledningsgruppen för en yrkeshögskoleutbildning i lagen om yrkeshögskolan

En utgångspunkt vid utformningen och genomförandet av en yrkeshögskoleutbildning är arbetslivets efterfrågan. Regeringen hänvisar bl.a. till propositionen Yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68), där det anges att arbetslivet bör ha ett avgörande inflytande över innehållet i yrkeshögskoleutbildningarna. Det yrkeskunnande som yrkeshögskolan ska ge måste definieras i samverkan med arbetslivet. Arbetslivets inflytande är viktigt också mot bakgrund av de snabba förändringarna på arbetsmarknaden som medför ett ständigt behov av nya eller förändrade kvalifikationer och kompetenser (prop. 2008/09:68 s. 28). Det finns dock inga bestämmelser i lagen om att det hos utbildningsanordnaren ska finnas en ledningsgrupp med företrädare för arbetslivet. En sådan reglering finns däremot i förordningen om yrkeshögskolan. Där anges att det ska finnas en sådan ledningsgrupp, att den bl.a. ska bestå av företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen (4 kap. 3 § första stycket 1) samt att flertalet av ledamöterna i en ledningsgrupp ska vara företrädare för arbetslivet (4 kap. 4 a §). Regeringen bedömer att en sådan grundläggande bestämmelse bör finnas i lag och inte i förordning. Regeringen anser vidare att även vissa andra bestämmelser om ledningsgruppen bör flyttas till lagen, enligt vad som beskrivs ovan och i propositionen (s. 26–32).

Ansvarsfördelningen ska förtydligas

När det gäller ansvarsfördelningen mellan utbildningsanordnaren och ledningsgruppen, anser regeringen att bestämmelserna behöver förtydligas. Som framgår ovan av regeringens förslag ska utbildningsanordnaren ansvara för att utbildningen genomförs i enlighet med gällande bestämmelser och för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs. Ledningsgruppen ska bevaka att det systematiska kvalitetsarbetet leder till att utbildningen uppfyller lagens krav på utbildningens karaktär och särart. Regeringen konstaterar att ledningsgruppen i huvudsak utses av utbildningsanordnaren och att ledningsgruppen, i de delar där den fattar beslut, kan anses fungera som utbildningsanordnarens särskilda beslutsorgan. Regeringen bedömer därför att utbildningsanordnaren ska ansvara för att verksamheten, inklusive antagningen till utbildningen, bedrivs författningsenligt, men ledningsgruppen ska ansvara för sina beslut. Regeringen anser vidare att det behöver tydliggöras att utbildningsanordnaren ansvarar för och utför det systematiska kvalitetsarbetet, medan ledningsgruppen har en övervakande funktion. Därför behöver bestämmelsen om ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet ändras och flyttas från förordningen till lagen om yrkeshögskolan, enligt regeringen. Den föreslagna regleringen tydliggör, enligt regeringen, utbildningsanordnarens övergripande ansvar och betonar samtidigt vikten av att ledningsgruppens kompetens används för att bevaka att utbildningen uppfyller uppställda krav.

I de fall då en utbildning inom yrkeshögskolan anordnas av en kommun utgör bestämmelserna om utbildningens ledningsgrupp en reglering som berör kommunens organisation och verksamhetsformer. Regeringen redogör i propositionen (s. 16–19 och s. 30–32) för hur bestämmelserna om yrkeshögskolans ledningsgrupper förhåller sig till kommunallagen (2017:725).

Bestämmelserna om vem som får utfärda examens- och utbildningsbevis ska samlas på förordningsnivå

I lagen om yrkeshögskolan anges att utbildningsanordnaren får utfärda utbildningsbevis och examensbevis (14 § andra stycket), samtidigt som det i förordningen om yrkeshögskolan preciseras att ledningsgruppen för utbildningen ska utfärda sådana bevis (4 kap. 2 § första stycket 4). För att tydliggöra och renodla yrkeshögskolans regelverk och ansvarsfördelningen inom yrkeshögskolan anser regeringen att bestämmelser om vem som får utfärda examens- och utbildningsbevis bör samlas på förordningsnivå. Den upplysning som redan finns i lagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av restkompetensen kan meddela föreskrifter om utbildnings- och examensbevis är tillräcklig. Regeringen vill alltså att den nuvarande bestämmelsen i lagen om att utbildningsanordnaren får utfärda utbildnings- och examensbevis tas bort.

Det bör dock enligt regeringen införas en upplysning i lagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av restkompetensen även kan meddela föreskrifter om betygssättning inom yrkeshögskolan.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Den nya bestämmelsen i lagen om yrkeshögskolan om att en utbildning inom yrkeshögskolan ska kunna bygga på de kunskaper som de studerande får i eftergymnasial utbildning eller motsvarande kunskaper ska träda i kraft den 1 april 2027. Övriga lagändringar ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Skälen för regeringens förslag

Lagändringarna bör enligt regeringen träda i kraft så snart som möjligt. Samtidigt behöver flera olika aktörer som berörs av förslagen tid för förberedelse och genomförande, inte minst för att kunna säkerställa progression i yrkeshögskolesystemet.

Det krävs inte att förvaltningsuppgifter överläts till Nordforsk för att Sverige ska kunna delta i det nordiska forskningssamarbetet

Bakgrund

Sverige bidrar till nordisk forskningsfinansiering genom Nordforsk

De nordiska länderna samarbetar i en mängd olika frågor, bl.a. när det gäller forskning. Enligt regeringen är nordiskt forskningssamarbete centralt för att möta olika samhällsutmaningar och hantera samhällskriser, och det är ett viktigt bidrag till att stärka nationella forskningsprioriteringar.

De nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan är Nordiska ministerrådet. Ministerrådets uppgift och organisation regleras i Helsingforsavtalet som är en samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Avtalet undertecknades av dessa länder 1962, och Nordiska ministerrådet bildades 1971. Av Helsingforsavtalet framgår att de nordiska ländernas regeringar samarbetar i Nordiska ministerrådet och att Färöarnas och Grönlands landsstyren samt Ålands landskapsstyrelse deltar i ministerrådets arbete.

Finansiering av det nordiska forskningssamarbetet administreras genom Nordforsk, som är en institution för forskningssamarbete underställd Nordiska ministerrådet som inrättades 2005. De nationella forskningsfinansiärerna finansierar minst två tredjedelar av den totala budgeten, medan Nordforsk bidrar med upp till en tredjedel. Som ett generellt krav gäller att projektägaren av ett Nordforskprojekt ska vara en forskningsutförande institution. Projektkonsortiet måste inkludera partner från minst tre nordiska länder (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) eller autonoma områden (Färöarna, Grönland och Åland). Ett förslag till en ny utlysning måste stödjas av forskningsfinansieringsorganisationer i minst tre nordiska länder. Nordforsk använder två finansieringsmodeller, vanligtvis den s.k. real common pot. Det är en gränsöverskridande finansieringsmodell som kräver att de nationella finansieringspartnerna förbinder sig att överföra finansieringen till Nordforsk, som på uppdrag av de nationella forskningsfinansiärerna förvaltar och distribuerar den gemensamma potten till de bästa forskningsförslagen efter sakkunniggranskning, oavsett hur mycket finansiering varje land har bidragit med till potten.

Frågan om överlåtelse av förvaltningsuppgifter inom nordiskt forskningssamarbete

Frågan har uppkommit om samarbetet inom Nordforsk kräver att förvaltningsuppgifter överläts till Nordforsk enligt 10 kap. 8 § regeringsformen (RF) när det gäller en gränsöverskridande finansieringsmodell som benämns ”real common pot”. Enligt 10 kap. 8 § RF kan rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter som inte direkt grundar sig på RF genom beslut av riksdagen överlätas till en annan stat, till en mellanfolklig organisation eller till en utländsk eller internationell inrättning eller samfällighet. Riksdagen får i lag bemyndiga regeringen eller en myndighet att i särskilda fall besluta om en sådan överlåtelse.

Om uppgiften innefattar myndighetsutövning, fattar riksdagen beslut om överlåtelse eller bemyndigande i den ordning som anges i den paragraf som reglerar överlåtelse av beslutanderätt inom EU-samarbetet (10 kap. 6 § RF).

I Utbildningsdepartementets promemoria Överlåtelse av förvaltningsupp- gift inom nordiskt forskningssamarbete (U2025/00994) föreslås en lag om överlåtelse av förvaltningsuppgifter till Nordforsk med en bestämmelse som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att Nordforsk ska ha rätt att pröva frågor om tilldelning av medel för forskning inom ramen för det nordiska samarbetet under Nordiska minister- rådet.

Regeringens bedömning

Svensk medverkan i Nordforsks gemensamma finansiering av forskningspro- jekt enligt finansieringsmodellen real common pot förutsätter inte att förvalt- ningsuppgifter överläts till Nordforsk enligt regeringsformen.

Skälen för regeringens bedömning

I propositionen redogör regeringen för att utgångspunkten enligt RF är att rättskipning och förvaltning fullgörs av svenska myndigheter. Det är dock möjligt att överlåta sådana uppgifter till utländska organ, vilket i vissa fall krävs för att Sverige ska kunna delta i internationellt samarbete. Uppgifter som inte grundar sig direkt på RF kan överlåtas i den ordning som anges i 10 kap. 8 § RF, om det sker utanför EU-samarbetet. Huruvida en överlåtelse krävs eller inte beror på vilken uppgift det utländska organet ska utföra. Till skillnad från vad Utbildningsdepartementet gav uttryck för i promemorian U2025/00994 anser regeringen att det inte har avgörande betydelse att fördel- ning av forskningsmedel är en förvaltningsuppgift när medel fördelas av en svensk myndighet. Bedömningen måste i stället göras med utgångspunkt i vad som gäller för medelstildelningen när den beslutas av Nordforsk.

Regeringen anger vidare att ett svenskt deltagande i projekt inom Nordforsk där finansieringsmodellen real common pot används innebär att Nordforsk fattar beslut om tilldelning av medel som skjutits till av en eller flera svenska forskningsfinansierare, t.ex. en svensk myndighet. Beslutet att bidra med finan- siering till ett projekt är dock förbehållet den svenska myndigheten. Den som fått ett beslut om forskningsmedel från Nordforsk kommer att behöva följa eventuella villkor för medlen, oavsett om det är en enskild, ett svenskt lärosäte med staten som huvudman eller en annan svensk myndighet. Det innebär dock inte att beslutet får någon effekt i den svenska interna rättsordningen.

Det är därmed inte nödvändigt att överlåta förvaltningsuppgifter på den grunden att Nordforsk ska fatta beslut som blir gällande i svensk rätt. Enligt regeringen finns det heller inte någon annan omständighet som gör en sådan överlåtelse nödvändig.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att riksdagen inte behöver fatta ett beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgifter till Nordforsk för att Sverige ska kunna delta i utlysningar där real common pot används.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla yrkeshögskolans viktiga roll när det gäller att möta arbetsmarknadens kompetensbehov i Sverige, stödja omställning för individer och samhälle och stärka matchningen mellan arbetsgivare och arbetssökande.

Utskottet ser positivt på att förslagen i propositionen syftar till att stärka yrkeshögskolan ytterligare. Förslaget om att yrkeshögskoleutbildning ska kunna bygga på kunskaper som de studerande får i eftergymnasial utbildning eller motsvarande kunskaper bör enligt utskottet underlätta fördjupning och ökad rörlighet inom utbildningssystemet och bidra till samhällets kompetensförsörjning. Det är också positivt med de förtydliganden som föreslås i propositionen. Det gäller bl.a. bestämmelserna om utbildningsanordnarens och ledningsgruppens ansvar och uppgifter. Förslagen tydliggör utbildningsanordnarens övergripande ansvar och betonar samtidigt vikten av att ledningsgruppens kompetens används för att bevaka att utbildningen uppfyller uppställda krav.

Sammantaget välkomnar utskottet propositionen och anser av de skäl som anförs ovan och i propositionen att riksdagen bör anta regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2025/26:173 Framtidens yrkeshögskola:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:128)
om yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2009:128) om yrkeshögskolan

dels att 2, 6, 7, 8 och 14 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 12 § ska lyda ”Kompetens och förutsättningar hos utbildningsanordnaren”,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 13 a–13 d §§, och närmast före 13 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

I lagen avses med

– *studerande*: den som är antagen till och bedriver studier vid en utbildning som ingår i yrkeshögskolan,

– *uppdraagsutbildning*: utbildningsverksamhet som anordnas mot ersättning från uppdragsgivare som inte är en fysisk person och där uppdragsgivaren utser den som ska få delta i utbildningen,

– *utbildningsanordnare*: den som har fått ett beslut enligt 7 § om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan,

– *yrkeshögskolan*: samtliga utbildningar som avses i 7 § och som inte är utbildningar enligt högskolelagen (1992:1434) eller kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, och

– *årsplats*: en studerandeplats i heltidsutbildning som omfattar 40 veckor.

6 §

Utbildningen ska

1. svara mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses genom en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller en utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, eller medverka till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället,

1. ha sin grund i kunskap som genererats dels i produktionen av varor och tjänster, dels i vetenskap och utformas så att en hög kvalitet och yrkesrelevans nås,

2. ge sådana teoretiska, praktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag kunna utföra kvalificerade uppgifter i arbetslivet,

3. präglas av såväl stark arbetslivsanknytning som teoretisk förankring,

4. utvecklas och bedrivs i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare, och

5. bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

2. ha sin grund i kunskap som genererats dels i produktionen av varor och tjänster, dels i vetenskap och utformas så att en hög kvalitet och yrkesrelevans nås,

3. ge sådana teoretiska, praktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag kunna utföra kvalificerade uppgifter i arbetslivet,

4. präglas av såväl stark arbetslivsanknytning som teoretisk förankring,

5. utvecklas och bedrivs i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnaren, och

6. bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

7 §¹

En myndighet beslutar, efter ansökan, om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan och hur många årsplatser utbildningen i så fall ska omfatta. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om frågor som myndigheten ska fatta beslut om med anledning av en sådan ansökan samt om vilken myndighet som ska pröva frågor som rör en sådan ansökan och antalet årsplatser.

Den myndighet som regeringen bestämmer beslutar, efter ansökan, om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan och hur många årsplatser utbildningen i så fall ska omfatta.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela

1. ytterligare föreskrifter om frågor som ska prövas med anledning av en ansökan om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan, och

2. ytterligare föreskrifter om antalet årsplatser.

¹ Senaste lydelse 2016:1183.

8 §²

En anordnare av utbildning inom yrkeshögskolan kan efter ansökan få statsbidrag eller särskilda medel för utbildningen. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilken myndighet som fördelar bidrag och medel.

Den myndighet som regeringen bestämmer beslutar, efter ansökan, om en anordnare av utbildning inom yrkeshögskolan ska få statsbidrag eller särskilda medel för utbildningen.

13 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om den kompetens och de förutsättningar som utbildningsanordnaren ska ha och den kompetens som de personer som anges i 13 § ska ha.

Ledningen av utbildningen

13 b §

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Utbildningsanordnaren ansvarar också för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs.

13 c §

Det ska hos utbildningsanordnaren finnas en ledningsgrupp för utbildningen. Om en utbildningsanordnare är ansvarig för flera utbildningar, får ledningsgruppen vara gemensam för dessa. En ledningsgrupp för utbildningar som är av särskilt värde för individen och samhället inom ett eller flera smala yrkesområden får vara gemensam för flera utbildningsanordnare.

² Senaste lydelse 2016:1183.

Företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen ska ingå i ledningsgruppen.

Ledningsgruppen ska bevaka att det systematiska kvalitetsarbetet leder till att utbildningen uppfyller kraven i 6 §.

13 d §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om ledningsgruppens sammansättning och utbildningsanordnarens och ledningsgruppens uppgifter.

14 §³

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka examina som får avläggas inom yrkeshögskolan.

Utbildningsanordnaren får utfärda utbildningsbevis och examensbevis. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om utbildningsbevis och examensbevis.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om

- 1. vilka examina som får avläggas inom yrkeshögskolan,*
- 2. examensbevis och utbildningsbevis, och*
- 3. betygssättning.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

³ Senaste lydelse 2016:1183.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En utbildning inom yrkeshögskolan ska väsentligen bygga på de kunskaper som *eleverna* får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper.

5 §¹

En utbildning inom yrkeshögskolan ska väsentligen bygga på de kunskaper som *de studerande* får

1. på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper, *eller*

2. i *eftergymnasial utbildning* eller motsvarande kunskaper.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2027.

¹ Senaste lydelse 2009:1040.